

Warszawa, 25.04.2022

Recenzent:

dr hab n.med Ewa Pańkowska,

Instytut Diabetologii sp.z o.o.

ul.Raławicka 129 lok 2U

02-117 Warszawa

mail: ewa.pankowska@instytutdiabetologii.pl

Recenzja dotyczy:

Rozprawy na stopień doktora nauk medycznych i nauk o zdrowiu w dyscyplinie nauki medyczne

“Wyniki auto- i alloprzeszczepienia wysp trzustkowych”

Pana lek. med Andrzeja Antoniego Bermana

Promotor pracy : dr hab.n.med Michał Wszola

Recenzja pracy doktorskiej

Poniżej przedstawiam recenzję rozprawy doktorskiej Pana Andrzeja Bermana zatytułowanej „Wyniki auto- i alloprzeszczepienia wysp trzustkowych” do dalszego procesu ewaluacji przez Radę Dyscypliny Nauk Medycznych Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego. Tematem rozprawy są przeszczepy wysp trzustkowych, które były wykonane w Klinice Chirurgii Ogólnej i Transplantacyjnej WUM w latach 2008-2015. Przedmiot badawczy został szeroko przedstawiony, zawiera wskazania do przeszczepów, techniki ich wykonywania. Jest podsumowaniem bezpieczeństwa oraz efektów klinicznych przeprowadzonych interwencji. Analizę przeprowadzono w oparciu o takie parametry jak powikłania pooperacyjne, współczynnik wyspowy (Islet Score), stan metaboliczny pacjentów i występowanie późnych powikłań cukrzycowych.

Rozprawa ta ma typowy układ dla prac opierającej się na wcześniej opublikowanych wynikach badań. Składa się z 4 publikacji, które ukazały się w naukowym, recenzowanym czasopiśmie *Transplantation Proceeding* w latach 2018-2019, wstępu, założeń i celów pracy, podsumowania wraz z wnioskami. Piśmiennictwo zawarte jest w 4 publikacjach oraz uzupełnione zostało o 10 pozycji we wstępie rozprawy doktorskiej. W aneksie załączono również oświadczenia współautorów artykułów wraz z zakresem prac wykonanych przez każdą z tych osób. Doktorant odpowiedzialny był za zaplanowanie publikacji, uzasadnienie i jej realizację, tym samym potwierdza jego udział w projektowaniu pracy badawczej. Układ rozprawy jest przejrzysty, a poszczególne podrozdziały pozwalają czytelnikowi prześledzić tok rozumowania.

Doktorant prezentuje wyniki wieloletniej pracy zawodowej w zakresie transplantologii. Zdefiniował obszary badawcze i postawił cele adekwatne do hipotez. Praca ta ma wybitny charakter interdyscyplinarny, co niewątpliwie stanowi o wysokich kompetencjach autora rozprawy. Doktorant brał udział w izolowaniu wysp trzustkowych, kwalifikacji medycznej do przeszczepów i w samych zabiegach chirurgicznych. Ponad to Autor prezentuje postawę lekarza poszukującego nowych rozwiązań, technik chirurgicznych w odniesieniu do grupy pacjentów o poważnym rokowaniu. Świadczy o tym publikacja nr 4 „*Endoscopic Islet Autotransplantation Into Gastric Submucosa—1000-Day Follow-up of Patients. Transplant Proc 2018;50.* i praca numer 2 : *Islet Autotransplantation in Diabetic Patients. Transplant Proc 2019.*

We wstępie rozprawy w sposób interesujący zostały wyjaśnione różnice pomiędzy auto i alloprzeszczepami wysp trzustkowych. Autor również opisuje wskazania do przeszczepów. Nie zawęży swojej pracy tylko do zabiegów przeprowadzonych w grupie pacjentów z cukrzycą typu 1 powikłaną zmianami narządowymi, ale obejmuje swoją analizą efektywność przeszczepów u osób, które w wyniku chorób przewlekłych jak zapalenie trzustki, wymagają leczenia insuliną.

Wysoką wartością dorobku naukowego Autora jest pokazanie potencjału autoprzeszczepów w grupie pacjentów po resekcji trzustki. Tym samym prezentowane publikacje są ważnym materiałem, który w przyszłości może być pomocny przy opracowywaniu wytycznych np w zakresie opieki medycznej osób z przewlekłymi chorobami trzustki.

Autor w każdej z prac -publikacji będącej częścią rozprawy, zastosował odpowiednią do analizy metodę badawczą z dobrze zdefiniowanymi punktami końcowymi. Ze względu na to, że prace te były przed dopuszczeniem do druku recenzowane zgodnie z wymaganiami redakcji, nie czuję się w obowiązku aby ponownie je oceniać.

Podsumowanie jest zebraniem najważniejszych obserwacji związanych z przeszczepem wysp trzustkowych z podkreśleniem metody przeszczepiania (endoskopowe lub operacyjne) i miejsca lokalizacji wysp trzustkowych (pod śluzówkowo w ścianie żołądka lub do krążenia wrotnego) w zależności od choroby podstawowej i kondycji pacjenta.

Doktorant na koniec rozprawy przedstawił trzy wnioski adekwatnie do publikowanych wcześniej wyników analiz.

W obowiązku recenzenta jest zwrócenie uwagi na pojedyncze niedociągnięcia.

Wniosek numer jeden powinien być zawężony tylko do retinopatii cukrzycowej, w przedstawionych wynikach (praca numer 1) brakuje informacji o innych powikłaniach późnych w przebiegu cukrzycy. W odniesieniu do nefropatii, która była przedmiotem obserwacji, wyniki były niejednoznaczne.

We wstępie autor opisując wskazania do przeszczepów u osób z cukrzycą typu 1 pominął jedno z ważniejszych, jakim są bezobjawowe hipoglikemie ze współistniejącą dysfunkcją autonomicznego układu nerwowego.

We wstępie jak i w podsumowaniu powinien być podany okres obserwacji powikłań narządowych w grupie osób z cukrzycą typu 1.

W podsumowaniu, mimo uwag krytycznych przedstawioną do recenzji rozprawę oceniam wysoko. Spełnia ona wszystkie wymagania stawiane rozprawom na stopień doktora. Co więcej podjęto temat mało zbadany a mający praktyczne znaczenie i tym samym zebrany materiał może być wykorzystany w opracowaniu standardów postępowania i w popularyzowaniu wiedzy w zakresie transplantologii.

Doktorant wykazał się umiejętnością stawiania celnych pytań, korzystania z warsztatu naukowego w tym z metod statystycznych, literatury naukowej, ma również umiejętności łączenia różnych dyscyplin naukowych.

Wnoszę przeto do **Rady Dyscypliny Nauk Medycznych Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego** o dopuszczenie do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Wnioskuję o nagrodę i wyróżnienie powyższej pracy doktorskiej.

Ewa Pańkowska

